

Spis treści

CZĘŚĆ I.

Dzieje mieszkań ludowych w Polsce.

WSTĘP

Prace o chacie polskiej. <i>Karłowicz Jan, Władysław Matlakowski</i>	1
Stanisław Witkiewicz a sprawa zajęcia się społeczeństwa sztuką ludową	2
"Dawniejsze lekceważenie kultury narodowej w sztuce. Sprawa badania chaty polskiej u Niemców i u nas	3
Znaczenie nauki o chacie dla poznania dziejów sztuki kultury narodowej	4
Czem jest praca niniejsza	5

ROZDZIAŁ I.

«O Metodzie».

Co wpływa na kształt domu. Twierdzenie Riehla. Warunki otoczenia fizycznego i wytwórczości w swoim wpływie na formę mieszkania	6
Przykład na stepowcach Kirgizach. Znaczenie konia i trzód u nich.	
Tkanina i wełna jako wątek w sztuce stepowców	7
Pokrewność form zdobniczych silniejsza niż pokrewność brzmień	8
Próba wytłómaczenia tego zjawiska. Przedmiot w sztuce wyrażony.	
Samodzielne powstawanie tych samych zjawisk w kulturze ogólnoludzkiej na rozmaitych miejscach	9
Zawisłość warunków wytwórczości ludzkiej, a więc sztuki od przyrody.	
Wpływ tworzywa, w którym się forma wyrabia na nią samą	10
Tło życiowe u stepowców-koczowników. Tło życiowe u ludów osiadłych wśród bagien na palach żyjących. Kultura koszowa-ziemiankowa.	
Gospodarstwo leśne i jego wpływ na kulturę. Kamień i cegła jako tworzywo materialnej kultury	11
Powtarzanie się pokrewnych form kulturalnych. Określenie zasady postępu	11
Warunki zmian w społeczeństwach. Znaczenie przeżytej przeszłości dla późniejszych warstw w kulturze. Heglowskie «aufgehoben»	12
Poprawka do twierdzenia Riehla	12

ROZDZIAŁ II.

Europa przedhistoryczna.

Historia fizyczna Europy. Dyluwium i epoka lodowa. Zjawienie się człowieka czwartorzędowego. Człowiek trzeciorzędowy «ujść rzecznych»	13
Jaskiniowiec europejski. Grota naturalna, potem sztuczna, jako jego mieszkanie. Kamień łupany jako narzędzie. Wyparcie jaskiniowca przez człowieka neolitycznych czasów. Rozbiór sztuki jaskiniowca	14
Wpływ myśliwstwa jako tła gospodarczego na formy w sztuce	

jaskiniowców. Usunięcie się lodowców. Próba wytlómaczenia istnienia epoki lodowej przez braci Sarasinów	15
Ustąpienie lodowców 1 zapanowanie tundry półstepowej w Europie.	
Ustąpienie człowieka z jaskiń i częściowe przenoszenie się na pale i bagna.	
Zjawienie się plecionki koszowej z wikliny i wynalazek garncarstwa	16
Mnogość palowych mieszkań, odkrytych naprzód przez Meyera. Opis palowych mieszkań. Metal używany na narzędzie ówczesnych czasów.	
Miedź	18
Sprawa zjawienia się żelaza. Okres bronzowy i żelazny. Warstwy hallsztacka i lateńska	18
Zjawienie się rolnictwa po raz pierwszy u chłopów palowych. Kształt mieszkania palowców	19
Technika giętego drutu. Mieszkania palowo-nasypowe (Terramare) w północnych Włoszech	19
Opis mieszkań palowych po za granicami Europy. Wpływ palowych oasowości ludów palowych. Ludność przedaryjska w Europie. Baskowie. Plemiona indogermańskie długogłowe i krótkogłowe stepowe.	
Aryanizacja Europy	21
Pochodzenie Słowian. Zmieszanie długogłowców z krótkogłowcami, kultury palowej z namiotowo-stepową. Przedmiot kliniczny badań — lud polski	22
Genealogia rozwojowa mieszkań w Europie	23
Czas trwania okresów w kulturze europejskiej	24

ROZDZIAŁ III.

Myśliwy. — Jaskiniowiec europejski.

Warstwa kultury jaskiniowca europejskiego. Sprawa pnia wspólnego aryjskiego dla ludów europejskich	25
Tubylczość Aryów. Napływowy żywioł krótkogłowców. Możliwość istnienia śladów językowych. Barwa języka i jej wytlómaczenie	26
Znaczenie wymowy. Rozbiór zabytków materialnej kultury. Trwałość istnienia podobnych zabytków	27
Rozbiór kultury i warunków życia jaskiniowców-myśliwców epoki lodowej. Myśliwstwo jako najdawniejsze tło gospodarcze	27
Zimno zmusza do wyszukania jaskiń na mieszkanie. Znaczenie jaskiń w epoce lodowej	28
Francya jako ognisko kultury jaskiniowej w Europie. Kość i róg jako najstarsze narzędzie i tło zdobnicze	29
Zjawienie się krzemienia. Okres przejściowy między rogiem, kością a krzemieniem, jako narzędziem i bronią. Sztuka wyrabiania łupanych siekier krzemiennych za pomocą pałeczki rogowej w okresie paleolitycznym	30
Krzemień wobec krzemienia jako narzędzie w epoce neolitycznej.	
Dawna współzależność kości i krzemienia w epoce lodowej	30
Przedmiot rysunku wykładnikiem życiowym danego ludu. Zwierzę łowne przedmiotem sztuki u myśliwców jaskiniowców. Świat łowiecki ówczesny	31
Źródło sprawności rysunkowej u myśliwców. Groty naturalne i sztuczne	32
Jaskinie sztucznie drążone rozmaitego kształtu w «Hassan kèf». Groty	

jaskinie w Azji i Afryce	33
Jaskinia-mieszkanie sztuczne z Szwecji. Ślad językowy krzemienia jako młota. Konieczność rozbioru warstwy jaskiniowej dla zrozumienia budownictwa kamiennego Egiptu, Fenicyi, Assyryi, Grecyi i Rzymu	35

ROZDZIAŁ IV.

Namiotowiec Stepowy.

Stanowisko językoznawców i antropologów w sprawie pochodzenia Aryów-Europejów	37
Gdzie jest ojczyzna Aryów? Stepowa przeszłość w Europie	41
Klan obrazowy wyrazów do życia stepowego się odnoszących. Prawidło pochodzenia dźwięków wyrazowych na pokrewne obrazem pojęcia	41
Tkanina jako zasadniczy obrazowy i brzmieniowy wątek stepowców.	
Motać i namiot jako źródło wielu pochodnych pojęć i wyrazów	44
Pojęcie ruchu i zmiany, odbite w wyrazach stepowców. Metal stepowców.	
Śmiertelność w czasie zimy	51
Ognisko z gnoju suszonego	52
Szycie skóry ścięgniemi i dalsze pochodne obrazowo pojęcia i wyrazy, odnoszące się do części namiotu i jego budowy	53
Sposób pozostawiania zmarłych na stepie u namiotowców	56
Koń, gonić, ogon, gnój, niecić ogień, jako ogniwa materialnego łańcucha pojęć u stepowców	57
Cześć ognia i ogniska domowego	59
Przeciwieństwo światła i ciemności, zimna i ciepła w mitologii Aryów — Światłowod i Czernoboh u Słowian ; Bóstwo życia i śmierci	62
Cześć konia u Stepowców	64
Koń w zdobnictwie Aryów-Europejów	66
Kon jako zamiętę dostojności koneziów w Słowiańszczyźnie. Odbicie nazwy konia	69
Przydzielanie warstw kulturalnych w dziejach cywilizacji. Ślady namiotowych budowli w Indyach i Europie	70
Hymn Atharwedy. Znaczenie urn domkowych	72
Porównanie ich z namiotami	74
Sprawa kolistości mieszkań i budowli gospodarczych	77
Powrotne fale w dziejach cywilizacji w związku z najściem okrągłych form budowlanych do Europy środkowej w wiekach średnich	79
Znaczenie kolistości jako symbolu władzy i piękności	81
Położenie środkowe ogniska w namiocie	82
Ognisko w chatach litewskich, na Huculszczyźnie i w świątyniach norweskich	83
Namiot-kosz u Kozaków	87
Ślad istnienia namiotu w drzewie wyrażonego u Hucułów. Pierwotność kultury huculskiej. Koliba huculska	88
Ule okrągłe na Long Island	92
Przemiana okrągłości na prostokąt	93
Czem jest ornament u ludu	94
Słońce w zdobieniu u ludu polskiego	95
Słoneczko i koło u wozu jako jednoznacznik symbolistyczny	97

Sfastyka	98
Baby sięgające od Turanu po Kalisz jako słupy przydrożne Aryów	99
Zjednoczenie słońca, wozu i konia w mytach i zdobnictwie	100
Sparogi	101
Plecionkowość i wyszywkowość ornamentyki stepowej	104
Traktowanie wyszywkowe roślin w ornamentyce na Podhalu	107
Pismo wiciowo-węzłowe	108
Dostojność Jego w dawności	110
Kolebka Aryów. Przewodnictwo wodzów przez drogi wodne. Ślady językowe i w mytach się znajdujące	111
Przejście do palowców	112

ROZDZIAŁ V.

Palowcy w dziejach kultury Europy i Polski.

Przejście od namiotowych mieszkań do osad nabagiennie palowych.	
Bagna jako układ fizyczny dawnej Europy	113
Sprawozdania o istnieniu mieszkań palowych	114
Wpływ budownictwa palowego na współczesną chatę niemiecką dolinową	115
Ślady palowej kultury w Italii, a szczególnie w Rzymie	116
Słownictwo łacińskie, należące do klanu obrazowego kultury palowej	118
Jakiem było budownictwo drewniane u Rzymian ?	120
Budownictwo palowe źródłem wynalezienia konstrukcji murowanej łukowej u Rzymian	121
Żywotność względna budownictwa drewnianego u Germanów	122
Słownictwo germańskie należące do klanu obrazowego kultury palowej	122
Ślady archiwalne i ludoznawcze mieszkań palowych w Niemczech	125
Rozbiór budownictwa drewnianego greckiego i słowiańskiego	126
Bagna w Grecji. — Budowle palowe w Grecji	127
Słownictwo greckie należące do klanu obrazowego wyrazów kultury palowej	127
Ślady kultury palowej w podaniach Helleńskich	130
Klan. Wielkość klanu wyrazowego Palowców w Słowiańszczyźnie.	
Budowle palowe u dawnych Daków i u dzisiejszych Rumunów	130
Budowle palowe w dorzeczu Dunaju i Sawy	131
Słownictwo słowiańskie odniesione do klanu obrazowego wyrazów kultury palowej	132
Ugrupowanie wyrazów należących do kultury palowej w ten sposób, by dały przybliżony obraz ówczesnego życia codziennego	139
Wpływ nazwy palu, plosa i pałanki, jako utworów życia na palach i bagnach na nazwy plemienne	140
Współzależność śladów językowych dawnych kultur od śladów starożytniczych	141
Układ fizyczny Europy środkowej w okresie polodowym	141
Uwzględnienie źródeł historycznych	144
Obraz kraju Słowiańszczyzny północno zachodniej w dalszych czasach	145
Polesie współczesne jako obraz dawnej Polski	146
Układ poziomy Polski	146
Budowle palowe na ziemiach dawnej Polski	147

Odmienność budowli słowiańsko-polskich	148
Świadectwo Virchowa	145
Opis grodów i budowli palowych Słowiańszczyzny północno-zachodniej	152
Moczary w Polsce Piastowej	162
Technika wojenna rycerstwa polskiego zdobywania grodów wśród bagien wznoszonych	163
Nowa teoria o powstaniu nazwy «Polaków i Polski»	162
Stosunek do teorii najazdu prof. Piekosińskiego	171
Wpływ stosunków życiowo-gospodarczych na układ plemion	172
Źródło powstania organizacji państwowych w ogóle, a organizacji państwa polskiego w szczególności	175
Opole jako organizacja terytoryalno-państwowa Polski z podboju wynikająca	177
Podobieństwo nazw i warunków życia Polaków i Połabian. Słownictwo palowe odbite w nazwach osad dawnej Polski	180
Pochodzenie nazwy i początku Polski od zamku Plunę wedle kroniki Bogufała	181
Początki organizacji państwowej polskiej	182
Osiedlenia palowe zachowane w nazwach o określonej charakterystyce układu fizycznego, zawarte w granicach terytorium dawnej Polski	183
Jaki jest totem, znak narodowo-plemienny Polaków?	188
Znaczenie znaków-symbolów plemiennie rodowych w ogóle	189
Rozbiór teorii prof. Piekosińskiego w tej mierze	190
Wartość wniosków opartych na podobieństwie znaków obrazowych	191
Pismo obrazowe	194
«Pal» jako znak symboliczny dawnej Polski	194
Początkowe dzieje Piastowej Polski oświetlone ze stanowiska badań autora	196
Resztki śladów palowych budowli w budownictwie współczesnym polskim	200

ROZDZIAŁ VI.

Kosz Ziemianka.

Wiklina i rokitnica jako tworzywo budownicze, następne po namiotach.	
Kosze mieszkalne	204
Znaczenie koszu przy wynalazku garnków palowych	203
Właściwe rozumienie podziału na warstwy kulturalne	202
Zabytki językowe warstwy koszowo-ziemiankowej	204
Nazwy plemienne odbite w koszu i ziemiance	208
Wspomnienia kosznicy mieszkalnych	208
Ślady ziemianek	210
Kosz zaporozki	211
Zabytki techniki budowlanej koszowo-ziemiankowej u ludu	211
Pokrycia chat w rozmaitych okresach	212
Kosz jako tworzywo budowlane na Podolu	213
Wpływ epoki koszowej na ornamentykę przedhistoryczną normańsko romańską. (Krywe, krywula). Gałąź uwężlona symbolem władzy, znakiem porozumienia	214

Różnica między ornamentem koszowym-plecionkowym a wyszywkowym tkackim	215
Plecionka roślinna	215

ROZDZIAŁ VII.

Budownictwo leśne.

Rozszerzenie lasu w Europie	216
Charakterystyka Polski leśnej	217
Znaczenie drzewa jako tworzywa budowlanego. Różnica w układzie między sposobem budowania palowym a leśnym	218
Ryglówka niemiecka. Istnienie plemion słowiańskich, budujących się również na słup	218
Lechowie plemię leśno-rolnicze	219
Związek nazwy Polaków i Połabian z systemem budowania względnie pokrewność systemu budowania Polaków i Połabian z niemiecką ryglówką	220
Wieńcówka, budowla na zamek, właściwością reszty plemion zachodnio słowiańskich. Porównanie chaty germańskiej z kolebą huculską	220
Złożenie chat niemieckich i polskich	222
Rzym, Germania buduje się w ryglówce, Grecja i Słowiańszczyzna na wieniec	222
Chata grecka wedle Homera	223
Słownictwo odnoszące do klanu obrazowego wyrazów gospodarki leśnej	224
Rozbiór układu słupowego niemieckiego ryglówki i polskiego (wiązanie w ząbce, na krzyż)	228
Drzewo szpilkowe i jego wpływ na rodzaj układu drzewnego w budownictwie	230
Znaczenie słupa w budownictwie niemieckim i polskim	230
Błąd w zapatrywaniach Henninga na chatę polską. Źródło powstania niemieckiej ryglówki i słowiańskiej wieńcówki wedle innych wybitnych uczonych niemieckich	231
Co rozstrzyga o wzajemnej zależności ustrojów budowlanych	233
Sądy podróżników niemieckich po Polsce o sposobie ludowym budowania	233
Znaczenie drzewa jako tworzywa budowlanego w Polsce	234
Zanik leśnej gospodarki w XVI wieku na Wołyniu	236
Związek składu chaty z bogactwem lasów	237
Świadectwo Herodota o budownictwie drewnianem słowiańskim	238
Rozbiór budowli typu słowiańsko-lechickiego	238
Koliba huculska i rumuńska jako typ przejściowy między budownictwem namiotowym a leśnym	239
Przejście od budownictwa palowego do leśnego	239
«Kładźba» chaty naszej	240
Słownictwo budownicze polskie	240
Okraglaki z kory odarte pierwszem tworzywem w budownictwie leśnym.	
Rozwój wiązania wieńcowego	251
Sąd o budownictwie drewnianem prof. Maryana Sokołowskiego	252
Wiązanie na wieńcówkę w rozmaitych okolicach dawnej Rzeczypospolitej	243
System rysiów podokapowych jak następstwo z użycia wieńcówki	244
Co mówił o chacie polskiej Józef Ignacy Kraszewski	245

Zdanie budownictwa Podczaszyńskiego o chacie polskiej	251
Gołębiowski «Domy i Dwory»	251
Sąd ś. p. prof. Łuszczkiewicza	252
Podział prof. Karłowicza w odniesieniu do chaty polskiej	253
Prawidło kolejnego przekształcania się mieszkań	253
Przypomnienie genealogii rozwojowej mieszkań	254
Chata jednoizbowa bez przyzby i z przyzbą	254
Chata z izbą, przyzbą i komorą trójdziałową	259
Przyzba podcieniowa w Polsce	269
Wpływ chaty trójdziałowej na budownictwo świątyn greckich, romańskich i pomorsko-polskich	272
Święte drzewo w kulcie europejskim i polskim	274
Przejście świętego drzewa do symbolicznego zdobnictwa	274
Kultura przedchrześcijańska w Polsce	280
Jak wyglądała Kontyna starosłowiańska na Pomorzu i w Polsce	281
Powstanie podstrzesza w świątyniach	286
Zdobienie przedchrześcijańskie	287
Wyobrażenie kłoców świętych	288
Dalszy rozwój chaty mazowieckiej trójdziałowej w Polsce	290
Chata zagrodowa w swoich przejawach	300
Powstanie chaty zagrodowej	307
Odmiany chaty zagrodowej	309
Odpowiednik niemiecki polskiej chaty zagrodowej	312
Brama jako wejście do zagrody	313
Łańcuch rozwojowy budowli należących do typu leśnego	315
Dachy	317
Sprawa odrodzenia sztuki-z motywów ludowych	317
Sprawa stylu ludowego polskiego	323
Wpływ niemiecki na urządzenie wewnętrzne naszej chaty	325
Zdobienie roślinne w sztuce ludowej polskiej	324
Drzewo jako tworzywo w budownictwie wiejskim i półwiejskim klas wyższych	325
Przechodzenie form z jednego materiału w drugi	326
Sprawa odtworzenia w kamieniu, cegle i wyprawie stylu ludowego polskiego	226
Zakończenie	326

ROZDZIAŁ VIII.

Budownictwo ludowe rolnicze i współczesne.

Przejście od leśnego do rolniczego budownictwa	328
Właściwości budownictwa rolniczego	330
Rozkład dawnej kultury ludowej pod wpływem towarowego systemu gospodarczego	332
Odrodzenie kultury ludowej w klasach wyższych	333
Zapłodnienie formami ludowymi twórczości narodowej w sztuce	334

CZĘŚĆ II.

Zabytki sztuki ludowej w Polsce.

ROZDZIAŁ I.

Dwory i dworki szlacheckie.

Mieszkania ludowe źródłem budownictwa i sztuki klas wyższych	337
Błędy w ocenianiu budownictwa szlacheckiego	337
Ścisły związek między dworami drewnianymi szlacheckimi a chatą włościańską	337
Dwór szlachecki zróżniczkowaną chatą chłopską	340
Świadectwo Gołębiowskiego	341
Sąd Władysława Łuszczkiewicza o dworach modrzewiowych	342
Mylność jego sądu	346
Brak dworów XV i XV stulecia. Dwory XVI i XVII wieku. Znamienne cechy w rozkładzie i w sylwecie dworu szlacheckiego	350
Wygląd dworu nieobronnego szlacheckiego z XV i XVI wieku	350
Chaty włościańskie na Podhalu skurczonym obrazem dworów szlacheckich XV wieku	350
Stanisław Witkiewicz, jako odnowiciel dworu szlacheckiego XV stulecia w swoich projektowanych domach zakopiańskich	352
Bóznice Litwy i Białej Rusi, jako surogat dworów szlacheckich XVI wieku	352
Co mówi o charakterze dachów dworów polskich Górnicki	353

ROZDZIAŁ II.

Dwory obronne i zamki.

Ogólny układ zamków w środkowej Europie	354
Charakterystyka zamków niemieckich. Zamek południowo-niemiecki I Krzyżacki	355
Grody zamkowe polsko-ruskie	355
Zamki drewniane polskie i rosyjskie	356
Opisy zamków ziemi wołyńsko-podolskiej z XVI w.	359
Zamek Kalinowskiego na Ukrainie z XVII wieku	362
Podcienia i alkierze obronne w budynku zamkowym wedle umowy o budowę zamku kórnickiego z r. 1426. Wniosek ogólny. Odtworzenie polskiego zamku	364

ROZDZIAŁ III.

Kościoły, cerkwie, dzwonnice, kaplice, krzyże przydrożne i nagrobki.

Wielka ilość kościołów pozostałych z dawnych czasów	365
Śląsk, Księstwo Poznańskie, Prusy zachodnie i wschodnie, Królestwo Polskie, Litwa i Białoruś pod względem zachowanych kościołów i cerkwi	365
Resztki kościołów drewnianych w Wielkim Księstwie Poznańskim	369
Na Kaszubach i Mazowszu pruskiem	370
Rozprawa o kościołach i cerkwiach drewnianych prof. Maryana Sokołowskiego	372
Sądy innych autorów o tym przedmiocie	378
Teoria Dietrichsona o pochodzeniu kościołów drewnianych norweskich, a dane Seesselberga	380
Źródło sztuki ciesielskiej	382

Kościół polskie i cerkwie rusińskie. Ich dawność i pochodzenie	382
Charakterystyka kościołów	384
Wpływ murowania na układ kościołów drewnianych	386
Różnica istotna między kościołami drewnianymi norweskimi a polskimi	386
Cerkwie wschodnio galicyjskie	388
Rzekomy bizantynizm cerkiewny na Rusi	389
Układ poziomy i widok zewnętrzny cerkwi	392
Zdobniczość i konstrukcja drzewna cerkwi wspólna budowlom na zachodzie kraju	399
Cerkwie jako typ starszy	402
Co przynosi metoda wyłączania stosowana do cerkwi	403
Dzwonnice jako szczątek dawnych wież obronnych	403
Układ ich wewnętrzny i jego znaczenie	416
Różnica w układzie między wieżami huculskimi, a dzwonicami na dołach. Dzwonnice na dołach jako konstrukcja wojenna dawnych Polaków. Wpływ murowania na cerkwie i kościoły	417
Konieczność szczegółowego badania tych zabytków	423
Niszczenie cerkwi	423
Szkice ś. p. prof. Zacharyasiewicza odnoszące się do tego przedmiotu. Kaplice, krzyże i nagrobki drewniane	423

ROZDZIAŁ IV.

Bóżnice drewniane i meczety.

Bóżnice na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej	424
Rys poziomy i charakter wewnętrzny bóżnic	430
Pozorność odmienności bóżnic od innych budowli polskich	433
Dawniejsze zespolenie bóżnic z resztą domów małomiasteczkowych.	
Odrzucenie hipotezy M. Bersohna	436
Cechy zewnętrzne bóżnic drewnianych	436
Podobieństwo bóżnic z dawnymi dworami szlacheckimi drewnianymi	436
Bóżnice galicyjskie	438
Bóżnice nie należą do «sztuki żydowskiej». Cechy zasadnicze bóżnic wiążące je z innymi budowlami ludowymi polskimi	438
Motywy zdobień w bóżnicach	440
Rozmieszczenie terytoryalne bóżnic drewnianych	443
Monografia M. Bersohna	443
Meczety na Litwie	443

ROZDZIAŁ V.

Ratusze.

Ratusze polskie. Brak pomników tego rodzaju w dzisiejszych czasach.	
Ratusz goniądzki bezwieżowy. Zestawienie ratusza z domem podcieniowym. Brak ratusza wieżowego, Zachował się podobny ratusz w żelaznym Brodzie w Czechach. Sprawa odworzenia ratusza wieżowego polskiego	444

ROZDZIAŁ VI.

Domy podcieniowe i dworki podmiejskie.

Domy drewniane i podcieniowe, dawna cecha naszych miasteczek.	
Przeniesienie ich w murowańce. Czy układ ich jest rodzinnego pochodzenia? Domy podcieniowe pochodne chaty mazowieckiej	448
Powstanie krytych krużganków podcieniowych	458
Wschodnie pochodzenie podcieni	458
Kupiecko-gospodarczy charakter domów podcieniowych. Wygląd domów podcieniowych	460
Związek domów podcieniowych z formami polskiego renesansu	462
Dachy złożone polskie	463
Domy małe miasteczkowe	465

ROZDZIAŁ VII. Budynki gospodarcze.

Ważność budynków gospodarczych dla dziejów mieszkań	467
Starożytność nazw odnoszących się do budynków gospodarczych.	
Mosty i jazy	477

ROZDZIAŁ VIII. Zewnątrz i wewnątrz.

Zewnątrz chaty. Bramki	478
Zagroda	480
Szczyty dachów	482
Śparogi i pazdury. Dachy. Mansard polski	483
Grzebień gontowy na kalenicy. Strzecha	484
Okapy gotyckie i renesansowe. Okna. Błony w oknach	485
Ramy i oprawy okienne	486
Obramienia okienne	490
Odrzwia	490
Dźwirza	492
Wnętrze	499
Powała i sosręb	499
Powała naśladowująca sklepienie. Wycinanki, nalepianki i malowania	500

ROZDZIAŁ IX. Sprzętarstwo.

Początki sprzętarstwa. Pochodzenie obce zydła, szlabana i skrzyni	501
Krzesło, stół i łóżko	508
Łyżniki. Ornament malowany na skrzyniach i łózkach	515
Znaczenie lokalnych różnic	519

ZAKOŃCZENIE.

Koniec pracy. Próba tymczasowa. Tymczasowy porządek w zagadnieniu.	
Nietknięcie wielu działów. Obszar niespełnionej jeszcze roboty.	
Pożytek sztuki ludowej	520